

PRITARTA
Kelmės rajono savivaldybės mero
2025 m. rugpjūčio 1 d.
potvarkiu Nr. M-453

PATVIRTINTA
Kelmės rajono Tytuvėnų gimnazijos
direktoriaus
2025 m. rugpjūčio 1 d.
įsakymu Nr. V-119

KELMĖS RAJONO TYTUVĖNŲ GIMNAZIJOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si). Kelmės rajono Tytuvėnų gimnazijos ikimokyklinio ugdymo programa (toliau – Programa) atnaujinta vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairėse (2023) pateiktu požiūriu į vaiką ir vaikystę, vaiko raidą, poreikius, ugdymo(si) būdus, juo grindžiamas visas Programos turinys. Programos paskirtis yra pateikti esminius susitarimus dėl vaikų nuo 2 iki 6 metų ugdymo(si), siekiant užtikrinti kokybišką ikimokyklinį ugdymą(si) ir ugdymo(si) tęstinumą.

Vaikų ugdymą geriausiai iliustruoja progresyvistinės, humanistinės filosofijos idėjos: svarbu nuo pat mažens mokytis spręsti problemas; ugdymą organizuoti aktyviais būdais; ugdymo rezultatams būtinas vertinimas ir kontrolė; svarbiausias asmenybės bruožas – siekimas laisvai realizuoti savąsias galias; ugdytojas turi nuoširdžiai ir atvirai bendrauti su ugdytiniais, teigiamai juos vertinti; ugdant vaikus, būtina atsižvelgti į tai, kad vaiko elgesys priklauso nuo jo patyrimo, dabartinės situacijos ir nuo sociokultūrinės aplinkos; siekiant ugdymo pažangos, būtina atsižvelgti į tai, ką vaikas jau žino ir moka, numatyti, ką gali sužinoti padedant ugdytojui.

Siekiant įtraukaus, visiems vaikams prieinamo ir sėkmingo ugdymo(si), Programoje įtvirtinama universalus dizaino prieiga (toliau – UDM). UDM yra viena iš įtraukiojo ugdymo įgyvendinimo priemonių, kuri orientuota į visų besimokančiųjų poreikių užtikrinimą. Tyrimų rezultatai pagrindžia, kad vaikai, ugdomi remiantis UDM prieiga, pasiekia aukštų, jų potencialą atitinkančių rezultatų ir išsiugdo tikslingai motyvuotų, smalsių asmenų gebėjimus bei strategiškai kryptingos veiklos organizavimo kompetencijas.

Ši Programa orientuojama į vaiką, jo gebėjimus ir galių ugdymą. Vaikui sudaromos palankios sąlygos tirti pasaulį, bandyti ir klysti, taisyti savo klaidas, keisti kitus ir keistis pačiam. Svarbu skirti savarankiškai vaiko iniciatyvai erdvės, laiko ir profesionalaus dėmesio, suteikiant vaikams galimybę kūrybiškai perimti mokytojo siūlomas idėjas.

Ugdymą(si) grindžiančios vertybės. Vaikų ugdymasis grindžiamas požiūriu į vaiką ir jo ugdymą(si) sąlygotomis vertybėmis:

➤ *vaiko orumas* – kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;

➤ *vaiko gerovė* – vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka;

➤ *saviraiškos laisvė* – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;

➤ *lygiavertis dalyvavimas* – lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese ir pašalinant ugdymosi kliūtis;

➤ *lygiateisiškumas ir teisingumas* – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines galias nepriklausomai nuo priežasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi. Minimizuojamos atskirties ir diskriminavimo galimybės, atstovaujama vaikų teisėms mokykloje ir už jos ribų;

➤ *pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei* – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus;

➤ *bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas* – pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis;

➤ *kultūrinis tapatumas* – pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas, padedant vaikui išreikšti save kaip savo šalies kultūros dalyvį ir kūrėją ir pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

Vaikų poreikiai. Programa sukuria prielaidas užtikrinti pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turinimą:

➤ *žaidimo poreikis* – turėti laisvę, pakankamai liko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertė. Nuolat stebėdami ir tinkamoje situacijoje jautriai įsitraukdami į žaidimus, suaugusieji padeda vaikams augintis žaidimo gebėjimus;

➤ *saugumo poreikis* – jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia. Ugdant vaikus rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius pagal jų galias įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu;

➤ *draugysčių poreikis* – jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų. Sukuriama ugdymo(si) aplinka, skatinanti vaikus tyrinėti ir atrasti, kaip būti, gyventi ir veikti drauge;

➤ *komunikavimo poreikis* – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūriniais ir pan.). Vaikams sudaromos sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo su vaikais ir suaugusiais priemonės ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus;

➤ *pažinimo džiaugsmo poreikis* – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikydami ugdymo(si) procese įgytas patirtis vaikai kuria ir perkuria savo teorijas apie pasaulį;

➤ *kūrybinės saviraiškos poreikis* – tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias per įvairias veiklas. Kuriamos ir spontaniškų, ir kryptingų veiklų galimybės, palankios atsiskleisti vaikų interesams, gabumams ir auginti savitą raiškos stilių;

➤ programa atliepia ir tenkina unikalius kiekvieno vaiko poreikius, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Daug dėmesio skiriama siekiant pažinti ugdytinių šeimas, tenkinti tėvų nuostatas, lūkesčius ir poreikius. Tėvai (globėjai) dažniausiai teigiamai vertina vaikų ugdymą ir teikiamų paslaugų kokybę. Šeimos aktyviai palaiko ir remia įstaigos sveikatos stiprinimo ugdymo kryptį. Jų manymu, tinkamiausi ugdymo metodai – aktyvieji, kai vaikas ugdomas per praktiką, projektus, tinkamai parengtą aplinką, tiriamąją veiklą, ugdymą netradicinėje aplinkoje. Tėvai labiausiai vertina tokius pedagogų gebėjimus kaip gebėjimas skatinti vaikų kūrybiškumą ir saviraišką, gebėjimas pritaikyti ugdymo turinį kiekvienam vaikui, taikyti ugdymo naujoves, bendradarbiauti su ugdytiniais.

Regiono ypatumai. Tytuvėnų gimnazija įsikūrusi ramioje, saugioje Tytuvėnų regioninio parko teritorijoje, kuris įkurtas 1992 m. siekiant išsaugoti kalvotą, pelkėtą, ežeringą apylinkių kraštovaizdį, senovinius urbanistinius paminklus, savitą gamtą bei kultūros paveldo vertybes. Pedagogai, įgyvendindami Ikimokyklinio ugdymo programą, atsižvelgia į reikšmingus Tytuvėnų krašto geografinius, istorinius, kultūrinius, socialinius ypatumus, padedančius ugdyti būtinausias vaikų kompetencijas, perteikti krašto tradicines kultūros vertybes. Išskirtiniai gamtiniai objektai yra senasis Tytuvėnų šilas, Šilo stadionas, Storoji Tytuvėnų šilo pušis, Akmenų rūšos pažintinis takas, Bridvaišio, Giliaus, Apušio, Varlinio ir Tytuvos ežerėliai, Tytuvos upelis, Bridvaišio piliakalnis, Bridvaišio šaltinėlis, Kokmaniškės (Majako) kalva, Žemuogių kalnas, Šv. Jurgio kalnas. Kultūros paveldo objektai: Tytuvėnų Švč. Mergelės Marijos Angelų karalienės bažnyčios ir bernardinų vienuolyno ansamblis (1633 m.), Kazanės Dievo Motinos ikonos cerkvė (1875 m.), Kristaus laiptų koplyčia (1778 m.), Koplyčia-mauzoliejus (1853 m.), Maironio paminklas (1995 m.), S. Romerienės paminklas (2016 m.), paminklas pirmajai lietuviškai knygai paminėti (prie Tytuvėnų gimnazijos), paminklas R. Mikutavičiui atminti, kryžius žuvusiems tremtyje atminti, paminklai sukilimo dalyviams (1863 m.), Tytuvėnų dvaras (1500 m.), buvusi Pašakarnio dvaro sodyba (1578 m.), Kuršių pilkapiai. Turistiniai pažintiniai maršrutai: Giliaus ežero pažintinis takas (3,3 km ilgio), Bridvaišio rekreacinis takas, Tytuvėnų dviračių trasa 13,5 km ilgio aplink Giliaus (5 km ilgio) ir Bridvaišio (6,5 km ilgio) ežerus, Miško muziejus, Tytuvėnų miesto parkas ir kt., ant Kokmaniškės (Majako) kalvos įrengtas apžvalgos bokštas (15 m aukščio).

Tytuvėnų apylinkių Šedbarų kaime išskirtiniai gamtiniai objektai yra Daubų kalnas, Žerbuvos ir Gauštvinio ežerai, už poros kilometrų teka Šušvės upė. Yra keletas istorinių kapinaičių ir senkapių, kurie liudija vietos istoriją, tai: Šedbarų, Pavygailių, Simoniškių ir Aukštiškių, bei Raganynės piliakalnis.

Gimnazijos savitumas. Kelmės rajono Tytuvėnų gimnazija turi 2 skyrius, vykdančius ikimokyklinį ugdymą: Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo skyrių ir Šedbarų daugiafunkcį centrą. Tytuvėnų miesto ir Tytuvėnų apylinkių seniūnijose esantys skyriai teikia ugdymo ir švietimo pagalbos, neformaliojo švietimo paslaugas vaikams nuo 2 iki 6 metų amžiaus. Ikimokyklinio ugdymo skyrių bendruomenės propaguoja ir ugdo saugios ir sveikos gyvensenos nuostatas, taiko ugdymo naujoves (STEAM), vadovaujasi demokratiškumo, tautiškumo principais, gerbia vaiko asmenybę, tobulina tėvų ir mokytojų bendravimą ir bendradarbiavimą, siekia teigiamų pokyčių ir perteikia patirtį kitiems. Tytuvėnų gimnazija priklauso sveikatą stiprinančių Respublikos mokyklų tinklui. 2024 m. parengta sveikatos stiprinimo programa „Auk sveikas ir laimingas“. Įgyvendinant sveikatos stiprinimo „Auk sveikas ir laimingas“ programos prioritetus yra siekiama ugdyti sveikos gyvensenos įpročius, skatinti bendruomenę aktyviai dalyvauti sveikatos stiprinimo veikloje, bendradarbiauti su socialiniais partneriais. Ikimokyklinio ugdymo skyrių bendruomenės mini valstybines šventes, puoselėja tautines tradicijas, organizuoja renginius, kalendorines šventes, dalyvauja miesto, rajono ir

respublikiniuose renginiuose, šventėse. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo skyriaus bendruomenė aktyviai dalyvauja RIUKKPA organizuojamose veiklose.

Tytuvėnų gimnazija bendradarbiauja su Tytuvėnų seniūnija, Tytuvėnų apylinkių seniūnija, Tytuvėnų krašto bendruomene, Šedbarų kaimo bendruomene „Spiečius“, Tytuvėnų kultūros centru, Tytuvėnų paštu, Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešosios bibliotekos Tytuvėnų biblioteka ir Šedbarų biblioteka, Žemaitijos saugomų teritorijų direkcijos Tytuvėnų regioninio parko lankytojų centru, VšĮ „Tytuvėnų piligrimų centru“, Kelmės visuomenės sveikatos biuru.

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo skyriuje ir Šedbarų daugiafunkciame centre dirba 9 mokytojai, 1 švietimo pagalbos specialistė (logopedė-specialioji pedagogė), 1 meninio ugdymo (muzikos) mokytoja. Pedagogai kompetentingi, turintys ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo pedagoginę kvalifikaciją, gebantys tobulėti, dirbti komandoje, pozityviai žiūrintys į kiekvieną vaiką, nuolat besimokantys, atviri naujovėms ir atradimams, gebantys ugdyti šiuolaikinio vaiko kompetencijas. Mokytojų padėjėjos, išklausiusios kvalifikacijos tobulinimo kursus (Ikimokyklinio ugdymo pedagogikos ir psichologijos teorinių ir praktinių žinių pagrindai), padeda mokytojams įgyvendinti ugdomasias veiklas, įsitraukia į vaikų ugdymo(si) veiklas, padeda mokytojui kurti grupės aplinką, bendrą atmosferą. Mokytojos bei specialistai reflektuoja dėl vaikų ugdymo kokybės bei veiksmingumo, vertina vaikų ugdymo(si) pasiekimus bei numato tolesnio ugdymo uždavinius. Mokytojai geba pagrįsti savo veiklą, ją sisteminti ir skleisti gerą darbo patirtį. Darbuotojų kaita labai maža, todėl susiformavo ir puoselėjamos savitos tradicijos. Nuolatinis bendravimas ir bendradarbiavimas su sveikatos specialistais suteikia galimybę įstaigos darbuotojams tobulinti kompetenciją sveikatos ugdymo srityje, dalyvauti miesto ir respublikos mastu organizuojamuose projektuose. Pedagogai nuolat tobulina kompetencijas, reikalingas STEAM ugdymui įgyvendinti, ugdymo procese naudoja IKT, aktyvaus ugdymo metodus.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Įgyvendinant ugdymosi procesą įstaigoje laikomasi šių ugdymo principų:

- *sveikatingumo* – vaikų ugdymas atliepia fiziškai ir psichologiškai saugią aplinką. Įgydami sveikos gyvensenos įgūdžių, mokosi saugoti savo ir kitų fizinę bei psichinę sveikatą, saugiai jaustis ir tinkamai elgtis artimiausioje aplinkoje;
- *ugdymo(si) ir priežiūros vienovės* – kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si);
- *vaiko ir mokytojo bendro veikimo* – aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus;
- *vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės* – ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos;
- *žaismės* – žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla;

- *sociokultūrinio kryptingumo* – ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei;
- *kontekstualumo* – vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo;
- *integralumo* – siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas;
- *įtraukties* – sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę;
- *lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gily įsitraukimą* – skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui;
- *reflektyvaus ugdymo(si)* – mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsversto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si);
- *šeimoms ir mokyklos partnerystės* – mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja rengiant Programą, užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

III SKYRIUS

TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

- atliepti kiekvieno vaiko ugdymosi poreikius, kylančius iš asmenybės raidos tarpsnio, individualių raidos ypatumų, prigimtinių gebėjimų visumos ir sociokultūrinės aplinkos;
- ugdyti besirūpinantį savo fizine ir emocine sveikata vaiką, besidomintį ir išbandantį įvairius sveikatos stiprinimo būdus, atsakingu elgesiu užtikrinantį savo ir kitų gerovę;
- ugdyti aktyvų, žingeidų, pasitikintį savimi ir aplinkiniais vaiką, drauge su vaikais kuriant ugdymuisi pritaikytus, saugius, įtraukius, lanksčius, prieinamus ir mokymąsi stimuliuojančius ugdymosi kontekstus savo fizinių, intelektinių galių, pomėgių, polinkių tyrinėjimui, pažinimui ir jų auginimui;
- ugdyti pagarbų, tolerantišką, atvirą įvairovei, natūraliai priimančią prigimtinius ir kultūrinius skirtumus vaiką, kuriant mokymosi vieniems iš kitų kultūrą;
- taikyti judraus patirtinio mokymo(si) metodus ir kontekstus organizuojant ugdymą, pripažįstant žaidimą ir kasdienį vaiko gyvenimą grupėje kaip neatsiejamą ugdymo dalį, derinant spontanišką vaiko ir kryptingą mokytojo veiklą;

➤ sudaryti sąlygas vaiko komunikaciniam, socialiniam, pažintiniam vystymuisi, praturtinat vaikų tarpusavio santykių, ryšių, bendravimo su aplinkiniais, rūpinimosi savimi patirtį ir įgūdžius, suformuojant būtinus įgūdžius tolimesniam ugdymui(si) priešmokyklinio ugdymo grupėje;

➤ Sudaryti sąlygas vaikams patirti mokymosi sėkmę, suteikiant galimybes skirtingais būdais pademonstruoti pasiekimus bei daromą pažangą, juos sistemingai fiksuojant, dokumentuojant, analizuojant, vertinant ir aptariant su tėvais(globėjais) ir kitais su vaiko ugdymu susijusiais asmenimis.

Atsižvelgiant į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant lanksčias ugdymo(si) sąlygas, skatinamas vaiko galių auginimas ir padedama vaikams tapti:

- pasitikintiems;
- besirūpinantiems savimi ir kitais;
- jautriems kultūrinei ir socialinei įvairovei;
- komunikabiliems;
- lanksčiai mąstantiems;
- kūrybingiems;
- sėkmingai besimokantiems.

Tytuvėnų gimnazijos Ikimokyklinio ugdymo konceptualaus ugdymosi modelis

IV SKYRIUS

UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra visuminis ugdymas(is), universalus dizainas mokymuisi, vaiko žaidimas ir kita patirtinė veikla.

Pedagginės strategijos ir ugdymo(si) organizavimo formos. Ugdymo įstaigoje taikomos pedagoginės strategijos bei ugdymo(si) metodai, orientuoti į vaiko asmenybės ir pasiekimų auginimą: ugdymo(si) kontekstų kūrimo, spontaniško vaikų ugdymosi skatinimo, vaikų ir mokytojų kūrybinėmis sąveikomis grindžiamo bei organizuoto ugdymo pedagoginės strategijos. Prioritetas teikiamas žaidimo pedagogikai.

Mokytojas parenka skirtingus metodus, veiklą, darbo būdus, medžiagą, nes grupėse vaikai skiriasi gebėjimais, įgūdžiais, motyvacija, sveikata, interesais, poreikiais, patyrimais, mintimis. Atsižvelgdamas į individualius vaikų ugdymo(si) poreikius, mokytojas pritaiko ugdymą ir ugdymąsi prie vaikų skirtumų ir užtikrina visų vaikų dalyvavimą, motyvaciją ir gerus ugdymo(si) pasiekimus. Taikomi metodai nėra statiški, jie papildomi, atnaujinami, atsižvelgiant į vaikų norus, mokytojų sumanymus, šeimos rekomendacijas, pedagogų gerą patirtį.

Taikomos prasmingos ir įvairios vaikų raidą ir ugdymosi būdus atitinkančios ir skatinančios vaiko ugdymąsi inovatyvios ugdymo(si) organizavimo formos: vaikų projektai, skaitymo valandėlės, pažintinės išvykos, patirtinis ugdymas(is) žaliosiose edukacinėse erdvėse, netradicinėse aplinkose.

Vaikų ugdymo(si) kontekstai. Įstaigos aplinkoje kuriami vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinantys ugdymo(si) kontekstai, kurių bendrakūrėjai yra vaikai. Įstaigos vidaus ir lauko erdvėse, atsižvelgiant į ugdymo aplinkas, kuriami aktualūs ugdymo(si) kontekstai: universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų, kūrybinių dialogų.

Vaikams sudaromos galimybės pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas, laiką, veikti vienam ar bendradarbiaujant, skirtingais būdais pristatyti veiklos rezultatus. Įstaigoje palaikomos vaiko iniciatyvos, spontaniškos veiklos, mokytojui stebint vaiką, praturtinant mąstymą. kūrybinį ir praktinį patyrimą, dialoginį veikimą.

Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai stebi, kuo vaikai domisi, ką geba, ir pritaiko kontekstą plėtoti pastebėtus vaikų interesus ir gebėjimus, numato galimas vaikų veiklos kliūtis ir parenka priemones ir būdus, kurie gali padėti vaikams lengviau įsitraukti, bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, atlikti veiklą ir mokytis.

Ugdymo(si) kontekstuose, būdami vaikų elgesio ir veiklos modeliu, mokytojai pagal situaciją lanksčiai keičia savo vaidmenis, tapdami vaiko padėjėjais, tyrinėtojais, kūrėjais, besimokančiaisiais.

Aktualūs ugdymo(si) kontekstai

Mokyklos ugdymo(si) organizavimo modelis pagal vaikų pasiekimų sritis. Įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa apima šias vaiko raidą skatinančio visuminio ikimokyklinio ugdymo(si) sritis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“.

UGDYMOSI SRITIS „MŪSŲ SVEIKATA IR GEROVĖ“	
<p>ESMINIAI GEBĖJIMAI. Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas. Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.</p>	
<p>PASIEKIMŲ SRITYS. Fizinis aktyvumas, savivoka ir savigarba, savireguliacija ir savikontrolė, emocijų suvokimas ir raiška, tyrinėjimas, problemų sprendimas, kūrybiškumas, žaidimas, mokėjimas mokytis.</p>	
UGDYMOSI ĮGŪDIS „Fizinis aktyvumas“	
<p>VERTYBINĖ NUOSTATA. Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</p>	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
<p>Vaikai šliaužia, ropoja, keturpėsčiomis pralenda pro kliūtį, įsikibę atsistoja, atsitūpia, pasilenkia, pratinasi išlaikyti kūno pusiausvyrą ir tobulina savarankišką vaikščiojimą judesių nevaržančioje saugioje aplinkoje, įveikdami kliūtis (ką nors peržengdami, peršokdami). Judėdami laisvoje erdvėje, žaisdami judriuosius žaidimus juda keisdami kryptį. Lipa laiptais pristatomuoju žingsniu. Tikslingai siekia daikto, jį pačiumpa ir laiko saujoje, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktą iš vienos rankos į kitą, deda vieną ant kito. Rankos judesius seka akimis. Pasuka riešą, apverčia plaštaką aukštyn, žemyn, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, uždeda, įdeda ir išima daiktą, atsuka detales, ploja rankomis. Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius: veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka.</p>	<p>Bėgioja, landžioja, šokinėja nuo paaukštavimo, nuo vienos kojos ant kitos, į tolį, į aukštį, laipioja kopėtėlėmis, važiuoja paspiriamomis priemonėmis, meta, gaudo, ridena, spiria kamuolį. Kelias sekundes pastovi ant vienos kojos, ritmiškai eina, bėgdami keičia kryptį ir greitį neprarasdami pusiausvyros, bėga į kalniuką, nuokalnėn, sustoja pagal signalą, laiptais lipa pakaitiniu žingsniu, juda įvairiomis kryptimis – pirmyn, atgal, į šonus, atbulomis, vingiuotai. Išbando įvairius ėjimo būdus – aukštai keldami kojas, pritūpę, pasistiebę, ant kulnų, pristatomu, kryžminiu, plačiu žingsniu. Vaikai tyrinėja, kaip juda kūnas ir atskiros jo dalys, improvizuoja, fantazuoja, ieško neįprastų pozų, judesiais perteikia pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes. Nevaržomai judėdami ir eksperimentuodami vaikai lavina pagrindines fizines ypatybes (vikrumą, lankstumą, pusiausvyrą, koordinaciją, jėgą. Veikdami ribotame plote pratinasi judėti saugodami save ir kitą. Žaisdami judriuosius, komandinius žaidimus, vaikai mokosi laikytis taisyklių, laimėti ir pralaimėti.</p> <p>Juda koordinuotai, orientuojasi erdvėje, gana tiksliai atlieka judesius plaštaka ir pirštais bei ranka. Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Atsega ir užsega sagas, atitraukia ir užtraukia užtrauktuką, įpila vandens į piltuvėlį.</p>

	Taisyklingai laiko pieštuką ir žirkles. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius su smulkiais daiktais. Pastato aukštą statinį, išlaikantį pusiausvyrą. Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas.
UGDYMO SI ĮGŪDIS „Sveika mityba“	
VERTYBINĖ NUOSTATA. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam.	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
Ragauja įvairaus skonio, kvapo ir konsistencijos maistą, skirtingais būdais paruoštas daržoves, vaisius. Siekia savarankiškai valgyti, gerti iš puodelio, pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais. Kartu su suaugusiuoju ruošia maistą – trupina, mirko, laužo. Žiūrinėja paveikslėlius, žaidžia kortelėmis, varto knygeles su maisto produktais, nuolat ragaudamas, girdėdamas maisto produktų pavadinimus kaupia t.t. žodyną. Vaikai iki 3 metų kasdienio valgymo metu mokosi valgyti savarankiškai, naudotis stalo įrankiais ir pasirinkti, su koku stalo įrankiu valgyti skirtingą maistą.	Plauna vaisius, daržoves. Įvardija sveikų ir ribotinių maisto produktų pavyzdžių. Aiškinasi, kodėl svarbu valgyti įvairų, sveikatai naudingą maistą, iš kur ir kaip jis atsiranda ant mūsų stalo, iš maisto produktų muliažų ar kortelių sudėlioja meniu, Žaidžia vaidmeninius žaidimus – plauna, pjausto, sveria, maišo, plaka, verda, ragauja maisto produktus, pavadina, apibūdina, kuria patiekalų receptus. Susipažįsta su įvairiais skoniais, vertina – skanu, neskanu, pirmenybę teikia sveikatai palankiems maisto produktams. Aiškinasi apie vandens naudą, stengiasi dažnai atsigerti, įvairiais ženklais žymisi kiek išgėrė. Vaikai sužino, kodėl negalima valgyti neskaniai, įtartinais kvepiančio, kito žmogaus nebaigto valgyti, gyvūno aplaižyto maisto. 3–6 metų vaikai mokosi elgesio taisyklių prie stalo: prieš valgį nusiplauti rankas, valgyti neskubant, gerai sukramtant maistą, jį skanaujant, prie stalo ramiai pasikalbant, padėkojant. Jie mokosi padengti kasdienį ir šventinį stalą, siekdami estetinio išpūdzio, tinkamai naudojami stalo įrankiais. Vaikai klausosi skaitomų tekstų ir pasakojimų apie tai, kodėl svarbu branginti ir tausoti maistą, jo nešvaistyti, mokosi gerbti maistą užauginusių žmonių triušą.
UGDYMO SI ĮGŪDIS „Mano dienos ritmas“	
VERTYBINĖ NUOSTATA. Žino savo dienos ritmą, atpažįsta kūno ženklus, rodančius, kad kūnui reikalingas poilsis.	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
Vaikai, mokytojo padedami, ugdomi dienos ritmo (aktyvumo ir poilsio derinimo) pajautą. Vaikai iki 3 metų mokosi suprasti paveikslėliais sudėliotą savo grupės dienvartę, stebėti ir pasitikrinti, kas šią dieną jau įvyko, kas dar įvyks. Vaikai iki 3 metų tyrinėja savo judėjimo ir poilsio ritmą, paveikslėliais	Vaikai patys sudėlioja savo dienos ritmą paveikslėliais, sudėlioja dienų su ypatingais įvykiais (švenčių, išvykų dienos), keičiančiais įprastą dienos eigą, dienos ritmą. Vaikai ryte paveikslėliais pažymi, ką šiandien ketina veikti, o vakare reflektuoja, ar pavyko tai įgyvendinti. Jie tyrinėja savo nuotaikos ir energijos kaitą per dieną, žymėdami paveikslėliais, aptardami kaitos priežastis. Padedami mokytojo, susikuria ritualus prieš einant

<p>dėliodami savo veiklą eilę ir žymėdami, ar tai buvo aktyvi, ar rami veikla.</p>	<p>miegoti. Vaikai, mokytojo padedami, mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jų aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio (bėgiodami, šokinėdami pavargo, kvėpuoja atvira burna, smarkiai plaka širdis), kada jų nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo (sunku ramiai išsėdėti, sutelkti dėmesį į veiklą). Vaikai iš skaitomų pasakojimų, istorijų ir patys išbandydami sužino, kad aktyvi veikla padeda išlieti tiek patirtas malonias emocijas, tiek ir nerimą, įtampą. Atlikdami atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, pajaučia, kaip jie nuramina tiek kūną, tiek ir emocijas ar sunkias mintis. Vaikai išbando įvairius kūno aktyvumo reguliavimo būdus (judėti pagal greito ir lėto tempo, aktyvumą žadinančią ir raminančią muziką).</p>
<p><i>UGDYMOSI ĮGŪDIS „Kūno švara ir aplinkos tvarka“</i></p>	
<p>VERTYBINĖ NUOSTATA. Rūpinasi savo kūno švara.</p>	
<p>UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)</p>	<p>UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)</p>
<p>Kūno ženklais, balsu parodo ar pasako, kad nori į tualetą. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, veidą, išpučia nosį; bando pats nusirengti striukę, nusimauti kelnes, apsiauti ir nusiauti batus, bando tvarkingai juos padėti. Savarankiškai arba padedami suaugusiojo padeda į vietą žaislus, rūšiuoja daiktus.</p>	<p>Asmens higienos įpročius vaikai formuojasi stebėdamas suaugusiojo pavyzdį, klausydami grožinės literatūros kūrinių, pasakojimų apie sveikatai pavojingus virusus, bakterijas, atlikdami eksperimentus, tyrinėdami iliustracijas, informacinius tinklapius. Vaikai diskutuoja, žaisdami kuria estetiškos, patogios aprangos, aplinkos modelius. Imasi iniciatyvos tvarkant ne vietoje paliktus daiktus. Mokosi atliekų rūšiavimo. Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu. Savarankiškai ar priminus plauna rankas, prausiasi veidą, čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Šiek tiek padedamas savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Sutvarko žaislus, su kuriais žaidė. Taisyklingai plaunasi rankas. Atsižvelgdamas į tai, ar jam šilta, ar šalta, nusirengia ar apsirengia drabužius. Rūpinasi savo asmeniniais ir bendrais daiktais grupėje: padeda į vietą, saugo, sutvarko.</p>
<p><i>UGDYMOSI ĮGŪDIS „Saugus elgesys“</i></p>	
<p>VERTYBINĖ NUOSTATA. Rodo pradinius saugaus elgesio įgūdžius, žino kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.</p>	
<p>UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)</p>	<p>UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)</p>
<p>Vaikai iki 3 metų drauge su suaugusiuoju mokosi saugiai žaisti, atsargiai elgtis su supančiais daiktais.</p>	<p>Supranta, kodėl nesaugu eiti, važiuoti su nepažįstamu žmogumi ar ką nors iš jo paimti. Atpažįsta tinkamus ir netinkamus prisilietimus, suabejojęs apie tai pasako suaugusiajam, kuriuo pasitiki. Paaiškina, kad jo kūnas priklauso tik jam, sako „stop“, „ne“ reaguodamas į jo</p>

	<p>privatumą pažeidžiantį elgesį. Vaikai mokosi pažinti šviesoforo spalvas ir kelio ženklus, grupėje ir lauke žaidžia eismo gatvėje žaidimus, mokosi laikytis eismo ženklų ir taisyklių, žino apie saugumo priemones – šalms, atšvaitus, liemenes. Saugaus eismo žaidimų metu ar išvykose siekia laikytis eismo ženklų ir taisyklių. Pakomentuoja kelias saugaus elgesio gatvėje taisykles.</p> <p>Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus, laikosi sutartų saugumo taisyklių. mokosi atsakingai elgtis aplinkoje, kurioje yra gyvūnų; aiškinasi, kad miške negalima valgyti rastų nežinomų uogų; žino, kad miške visuomet turi būti šalia suaugusiojo (kad nepasiklystų); bristi į vandens telkinį ar lipti ant ledo jam užšalus galima tik stebint suaugusiajam. Paaiškina saugaus elgesio su elektriniais, buitinais prietaisais, aštriais daiktais ir sveikatai pavojingomis medžiagomis taisykles, įvardija aplinkoje esančias nesaugias vietas. Paaiškina, į ką kreiptis iškilus pavojui namuose, pasimetus parduotuvėje, pasiklydus, žino kokių profesijų žmonės gali padėti ištikus nelaimėi. Žino pagalbos telefono numerį.</p>
UGDYMOSI SRITIS „AŠ IR BENDRUOMENĖ“	
<p>ESMINIAI GEBĖJIMAI. Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus. Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti. Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę. Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	
<p>PASIEKIMŲ SRITYS. Savivoka ir savigarba, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, tyrinėjimas, problemų sprendimas, kūrybiškumas, gebėjimas žaisti, mokėjimas mokytis.</p>	
UGDYMOSI ĮGŪDIS „Kas aš?“	
<p>VERTYBINĖ NUOSTATA: Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.</p>	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)

<p>Išreiškdami sutikimą mokosi parodyti veido mimikomis, garsais, gestais, galvos linktelėjimu ar papurtydami galvą į šonus („ne“), pirmaisiais žodžiais. Išreiškia emocijas veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza. Antrais trečiais metais vaikai mokosi emocijas atpažinti ir įvardyti, nuotaikoms žymėti naudoja emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas, „emocijų termometrų“, kai suaugusieji vaiko patiriamas ir išreiškiamas emocijas pavadina, pakomentuoja, taiko personalizuotus vaikų nusiramino. Atpažįsta kito emocijas iš veido išraiškos, balso, jeigu dažnai žaidžia, klausosi muzikos, juda greta ir kartu per kasdienes ugdomasias veiklas. Jaučia, kai būna suaugusiojo glaudžiami, žaidinami, kutenami, kykuojami, rengiami bei kalbinami. Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, pajausdami, patirdami, ką kuri kūno dalis daro, kaip juda, stebėdami save veidrodyje, savo atvaizdą matydami vandens paviršiuje, ant blizgių daiktų paviršių, žaisdami šešėlių žaidimus. Augimą pajaučia per didėjančią savarankiškumą kasdienėse veiklose, naudodami ūgio matuoklius, žiūrindami ir tyrindami anksčiau darytas savo nuotraukas.</p>	<p>Suaugusiesiems ir kitiems vaikams parodo savo poreikius, pomėgius, interesus per išitraukimą į žaidimus, įvairias veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: noriu – nenoriu, mėgstu – nemėgstu, įdomu – neįdomu, paskatina atpažinti. Apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus. Mokosi iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustatyti ir pasakyti, kaip jaučiasi kitas, pastebėti nuskrusta, nusiminusi, stengiasi jam padėti. Kalba apie tai, kaip jaučiasi ir išreiškia jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas. Tyrinėja judėjimo ir atramos, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos sistemas, vartydami enciklopedijas vaikams, žiūrėdami informacinius filmukus, taikydami vaikams skirtas papildytosios realybės technologijas, atlikdami eksperimentus. Tyrinėja ir mokosi pajauti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą ir reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. Vaikai aiškina, ką suprato, kuo ypatingas kūnas, ką jis gali, ko negali. Savo galių pajauta plėtojasi jiems mokantis naujų dalykų, drąsiai imantis naujų sumanymų ir lyderystės (vadovauti žaidimui, padėti mažiau gebančiam, dalintis patirtimi). Vaikai išvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtinausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. Darydami klaidas ir jas taisydami vaikai plėtoja atkaklumą, gebėjimą įveikti iššūkius.</p>
--	--

UGDYMO SI ĮGŪDIS „Savo emocijų ir elgesio valdymas“

VERTYBINĖ NUOSTATA: Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.

UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)

Padedami suaugusiojo, sekdami jo pavyzdžiu, įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leisti apkabinamam, nuraminamam, pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos. Bendraudami su kitais pritaiko tuos būdus, kuriuos patyrė, suprato ir perėmė iš suaugusiojo:

UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)

Patys pradeda valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbando skirtingus per įvairias veiklas sužinotus būdus, padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkti pastangas tinkamam poelgiui. Pasikeitus dienos ritmui, įvykus netikėtam įvykiui, sulaukus netikėto kito vaiko reagavimo, mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (mokosi išvelgti gerą pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti). Natūraliai

<p>nusišypsoti, pakalbinti, taikiai žaisti greta, mokosi dalintis, palaukti savo eilės (naudojant smėlio laikrodį, pasiimant kitą žaislą ir kt.), atsižvelgti į kito prašymus.</p>	<p>stebi ir tyrinėja bei išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus. Žaidžia savireguliaciją plėtojančius žaidimus, savarankiškai išbando naujas veiklas, kartu su kitais įsitraukia į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas, laikosi kartu su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos. Vaikai išbando dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės būdus, ugdomi veiklos planavimo ir laiko valdymo gebėjimus. Pradeda kelti paprastus asmeninius ar veiklos tikslus ir jų siekia, susidūrę su kliūtimis, keičia veikimo ar elgesio būdus, atkakliai stengiasi jas įveikti, kreipiasi pagalbos ir ją priima. Mokosi stabtelėti ir apmąstyti savo veiklą ar elgesį, kad pasirinktų tinkamiausius būdus. Aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ar netinkamas, kas yra teisinga ar neteisinga ir kodėl, klausinėja apie reikalavimus savo elgesiui namuose ir ugdymo įstaigoje, stengiasi pagal įgytą supratimą elgtis tinkamai.</p>
<p>UGDYMO SI ĮGŪDIS „Aš tarp kitų“</p>	
<p>VERTYBINĖ NUOSTATA: Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais.</p>	
<p>UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)</p>	<p>UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)</p>
<p>Mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. Bendrose veiklose vaikai ugdomi jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atlikti kito jausmus ar norus. Žaidinami, matydami save veidrodyje, nuotraukose tyrinėja aš – ne aš ribas. Kasdienėje rutinoje ir veiklose atsirinkdami savo drabužėlius ar žaislus aiškinasi mano – tavo santykį, ko nors turėjimą (ką turiu aš – ką turi tu).</p>	<p>Inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. Vaikai išbando pačių bendraujant atrastus, iš suaugusiųjų sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas. Piešdami save ir kitus, matuodamiesi, lygindami akių, plaukų spalvą, kalbėdamiesi apie savo norus, pomėgius, gebėjimus, šeimas, namus, kartu žaisdami ar kurdami bendrus darbus, švęsdami šventes, socialiniuose tinkluose komunikuodami su kitų tautybių bendraamžiais, tyrinėja, kuo jie panašūs į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų ir suaugusiųjų. Mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. Tyrinėja būdus, kurie padeda suprasti vieniems kitus, įtraukti juos į bendrus žaidimus ir veiklas. Vaikai mokosi išklaudyti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. Mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti. Grupelėje atlikdami bendrą tikslą turinčią veiklą</p>

	apsvarsto kiekvieno pasiūlytas idėjas, ieško kompromisų.
<i>UGDYMO SI ĮGŪDIS „Žmonės ir bendruomenės“</i>	
VERTYBINĖ NUOSTATA: Gerbia kitus. Bendrystės su šeima ir grupe jausmas.	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
<p>Pajaučia juos supančių žmonių išvaizdos, aprangos, amžiaus panašumus ir skirtumus, jeigu jie yra labai akivaizdūs. Vaikai iki 3 metų natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia, kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais. Vaikų supratimas apie šeimą ir vaikų grupę plečiasi kartu su mokytoju ir tėvais kuriant šeimos ir grupės medį, dalyvaujant šeimos dieneose grupėje, žaidžiant savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėjant šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas. Savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse.</p>	<p>Mokosi pajauti, suprasti žmonių panašumus ir įvairovę, tyrinėdami, žaisdami, bendraudami gyvai, drauge ką nors veikdami ir kurdami, dalindamiesi patyrimu ir idėjomis su artimiausioje (namų, mokyklos, miesto/kaimo) aplinkoje bei šalyje gyvenančiais skirtingo amžiaus, lyties, tautybės, profesijos, rasės, tikėjimo, gebėjimų žmonėmis. Šalies ir pasaulio žmonių išvaizdos, aprangos, kalbų, maisto, būstų, darbų, kelionių, tradicinių menų, švenčių panašumus ir įvairovę vaikai pažįsta per įvairias medijas ir socialinius tinklus, per muzikos kūrinis, dailės darbus, virtualius susitikimus, keliones. Vaikai atranda ir išbando įvairius emocinio kontakto, pagarbaus bendravimo ir ryšių su kitais žmonėmis užmezgimo bei palaikymo būdus gyvai ir nuotoliu. Aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos; ugdymo įstaigos bendruomenė – kitų įstaigų bendruomenės; mano tauta – kitos tautos; mano šalis – kaimyninės ir kitos šalys; žemyno, kuriame gyvenu, žmonės – kitų žemynų žmonės. Atrasdami ir patirdami įstaigos bendruomenės narius siejantį ryšį, vaikai ugdomi priklausymo bendruomenei jausmą, įsitraukia į savo bendruomenės veiklas, atranda lygiaverčio bendravimo su kitais jos nariais būdus. Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūrinuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose. Pažįsta ir išreiškia pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams (vėliava, herbas, himnas), tyrinėja šalies žemėlapi, domisi vėliavos spalvų reikšmėmis, gintaru, Gedimino pilimi ir kitais simboliais bei kultūros objektais. Vaikai sužino keletą kitų šalių, supranta, kad tiek jie patys, tiek kiti žmonės sudaro skirtingas tautas, kurios gyvena skirtingose šalyse. Vaikai tyrinėja Lietuvos ir grupę lankančių, iš kitų kraštų atvykusių vaikų šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą. Aiškinasi ir išbando pagarbios, tolerantiškos sąveikos su kitų socialinių, tautinių ir kultūrinių bendruomenių žmonėmis būdus. Dalyvauja veiklose, kurios siejamos</p>

	su savo grupės, šeimos, miesto, kaimo aplinkos saugojimu ir tvarkymu.
<i>UGDYMO SI ĮGŪDIS „Mūsų praeitis, dabartis ir ateitis“</i>	
VERTYBINĖ NUOSTATA: Siekia suprasti laiko tėkmės etapus.	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
Laiko tėkmę pajaučia sąsajoje su savo veikla (kiek laiko užtrunka kažką padaryti) ir gyvenimo ritmu (ką aš veikiu per dieną). Paros trukmę ir laiko tėkmės per parą nuoseklumą patiria dėliodami savo veiklos per dieną paveikslėlius.	Kalbėdamiesi, ką veikė per dieną, savaitę, pradeda pavadinti paros dalis (rytas, diena, vakaras, naktis), savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj. Išbando (jei prieinama), lygina, komentuoja dabarties, praeities, ateities žaidimų, buitės darbų, keliavimo būdų ir priemonių. Dalyvaujant tradicinėse ir valstybinėse šventėse, klausydamiesi skaitomų istorinių pasakojimų, lankydamiesi muziejuose, pilyse, sužino keletą Tėvynės istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. Vaikai atpažįsta liaudies dainas ar kitą tautosakos paveldą (mįsles, greitakalbes, liaudies žaidimus, patarles ir kt.), žmonių sukurtą praeityje. Aiškinasi, tyrinėja, diskutuoja, kas mums gali ką nors papasakoti apie praeitį, dabartį, ateitį, ir atranda keletą informacijos šaltinių. Vaikai su grupės mokytoju kalbasi, ką mums pasakoja skirtingi informacijos šaltiniai ir kartu kuria praeities, dabarties, ateities paveikslus, laiko juostas. Atranda ir tyrinėja juos dominančias istorines vietas, įskaitant įvairius paminklus, gamtines erdves, viešąsias skulptūras ir žaidimų aikštes.
UGDYMO SI SRITIS „AŠ KALBŲ PASAULYJE“	
ESMINIAI GEBĖJIMAI. Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, ištraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmes, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	
PASIEKIMŲ SRITYS. Kalbų supratimas, kalbinė raiška, skaitmeninis sumanumas, meninė raiška, emocijų suvokimas ir raiška, problemų sprendimas, tyrinėjimas, gebėjimas žaisti, mokėjimas mokytis.	
<i>UGDYMO SI ĮGŪDIS „Žodinė ir nežodinė kalbos supratimas“</i>	
VERTYBINĖ NUOSTATA: Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
Atkreipia dėmesį į kalbėjimą, plečia pasyvų ir aktyvų žodyną, girdėdami suaugusiojo kalbą, pasižyminčią aukštesniu balso tonu, ryškia emociinga intonacija. Vaikai ugdomi foneminę	Aktyviai išitraukdami į bendravimo su mokytoju ir kitais vaikais veiklas, kalbos garsų žaidimus, eilėraščių, dainų, pasakojimų, pasakų klausymąsi, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdomi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę,

<p>klausą ir fonologinį suvokimą, mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis. Reaguoja išgirdę mokytojo kreipimąsi, kalbinamą, klausinėjamą, prašymą. Supranta savo ir artimųjų vardus, paprastus klausimus ir prašymus, artimiausios aplinkos daiktų, reiškinių ir veiksmų pavadinimus. Jie supranta skaitomus nesudėtingus trumpus tekstus, pasakojamas istorijas ir jose vykstančių įvykių seką, suvokia su dienvakarėmis susijusius paaiškinimus. Aktyviai plečia žodinės kalbos suvokimo ir vartojimo gebėjimus, padedami kalbinančiojo veido išraiškos ir gestų. plėtoja nežodinės kalbos suvokimą kai kalbą lydi kūno kalba (žvilgsnis, šypsena, gestai, palietimas, apkabinimas). Stebėdami mokytojo reakcijas – veido motoriką, kūno judesius, balso toną, intonaciją, vaikai pradeda naudoti šias nežodinės kalbos priemones komunikuodami su kitais suaugusiaisiais ir bendraamžiais. Pasitelkdami įvairius ženklus ir gestus, vaikai simboliškai išreiškia mintį, parodo mąstymo būdą mokytojo inicijuojamose mąstyti skatinančiose veiklose. Ugdosi vaizdinės informacijos suvokimą, dalyvaudami veiklose, kuriose naudojamos skirtingų formų, spalvų, dydžio priemonės, simboliniai ženklai, vartamos bežodės paveikslėlių knygelės ir knygos su atskirais žodžiais bei tekstais. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius.</p>	<p>skatinančią mintis išreikšti žodžiais. Žaisdami mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Vaikai kalbos supratimą plėtoja gaudami informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami. Žodinės kalbos supratimą ugdo dalyvaudami grupinėse veiklose, kuriose aktyviai bendrauja. Susieja išgirstą žodį su daiktu, reiškiniu ar veiksmu. Kalbos supratimą gilina klausydami amžių atitinkančių ir šiek tiek sudėtingesnių įvairaus stiliaus tekstų, netiesiogiai perduodamų žinučių (laiškų, raštelių), siedami skaitomą tekstą su vaizdine informacija ir numanomomis kontekstais. Atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoja žodine arba nežodine raiška, demonstruodami augantį kritinį mąstymą apie tai, ką mato ir girdi. Rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. Vaikai kopijuoja ženklus ar nesudėtingus paveikslėlius pagal pavyzdį ar iš atminties. Kartu su mokytoju varto knygeles, žaidžia kortelių žaidimus. Domisi ir supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.), suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus (laikraštis, kalendorius, knyga, žurnalas). Vaikai imituoja skaitymą, domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide, supranta, kad garsas siejamas su raide, ir kad raidės turi savo pavadinimą bei specifinę grafinę raišką. Susipažįsta su kitais rašytinės raiškos būdais.</p>
<i>UGDYMO SI ĮGŪDIS „Kalbinė raiška, bendravimo ir komunikacijos gebėjimai“</i>	
VERTYBINĖ NUOSTATA: Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
Mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Aktyviai bendrauja verksmu, gestais, mimika, išreikšdami savo emocijas ir socialinio kontakto poreikį, seka akimis	Vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų, atpažįsta garsus žodyje, skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. Kalba apie tai, ką jaučia, mato, girdi, nuolat

asmeni, kuriam adresuota jų kalba. Kalba sau ir su savimi, neadresuodami kalbos kitam. Vaikai į pokalbius su kitais mokosi įsitraukti, kalbinami suaugusiojo, atsakydami į klausimus.

plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis. Pradedama vartoti vis sudėtingesnės sandaros žodžius ir retesnes gramatines struktūras dalyvaudami ilgesniuose, įvairesnės tematikos mokytojo ir bendraamžių inicijuojamuose pokalbiuose. Vaikų kalba turtėja, jų kalbinė raiška sudėtingėja, jiems klausantis skaitomų, pasakojamų, vaidinamų tekstų ir siužetų, įgarsintų filmukų ar pasakų, patiems juos atpasakojant, perkuriant, pratęsiant, suvaidinant, iliustruojant, deklamuojant, kalbantis su mokytoju. Aktyviau kalba, ieško būdų, kaip aiškiau išreikšti mintį, kai mokytojas dėmesingai bendrauja, parodo, kad vaikus suprato, papildo ir pratęsia vaikų mintis. Vartoja įvairias kalbos dalis, kalba taisyklingais vientisiniais ir sudėtiniais sakiniais, formuluoja klausiamuosius sakinius („Kada...“, „Kur...“, „Kaip...“), kuria naujus žodžius pagal įsisavintas žodžių darybos taisykles. Kalba sau, kitiems, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, nurodo kartais laikydamiesi elementarių kalbinio etiketo normų. Mokosi kelti klausimus, žodinę raišką papildydami išradingais gestais, judesiais, mimika, iliustruodami aplinkos objektais, schemomis, piešiniais. Mokosi žodinėmis derybomis ir kompromiso paieškomis spręsti kylančius nesutarimus ir problemas laikydamiesi savo kultūrinei aplinkai priimtinių bendravimo taisyklių. Bendravimo gebėjimus ugdo kartu su suaugusiuoju ir bendraamžiais skaitinėdami knygas, kalbėdamiesi apie skaitomas ar pasakojamas istorijas, diskutuodami apie atliktą veiklą, patirtą nuotyki, žiūrėtą filmą, girdėtą pasaką, pasakodami istorijas, kurdami pasakojimus, kalbėdamiesi apie tai, ką norėtų patirti ir veikti. Bendrauja natūraliai, prisitaiko prie bendravimo situacijos, aktyviai komunikuoja siekdami savo tikslų, o nesuprasti, palaikomi mokytojo, pakartoja, paaiškina tai, ko nori, tikisi. Įsitraukę į žaismės situacijas vaikai bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. bando susikalbėti su kitakalbiais vaikais ar suaugusiais. „Rašo“ žinutę ar laišką piešiniu, kopijuoja matomus simbolius, raides, žodžius, kuria savo ženklus ir simbolius, puošia ir apipavidalina užrašytas raides ar ženklus siedami juos su realiais objektais. Mokydamiesi rašinėti, vaikai veikia

	<p>kūrybiškai, pavyzdžiui: iš akmenėlių, gilių, kaštonų dėlioja simbolius ir raides, pagaliuku rašo ant smėlio, kreidelėmis – ant asfalto, rengia simbolių, piešinių, ženklų „laiškus“ gamtos gyvūnams, kuria knygeles, kūno kalba vaizduoja raides, žodžius, stato ir konstruoja simbolius, raides. Piešiniiais, rašinėjimais, raidėmis pavaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus, rašo žinutes, laiškėlius tėvams, vaikams, mokytojams. Piešiniuose, po darbėliais rašo atskiras raides, savo vardą, paprastus žodelius.</p>
<i>UGDYMOŠI ĮGŪDIS „Kalbų įvairovės suvokimas ir kalbinės tapatybės formavimas“</i>	
VERTYBINĖ NUOSTATA: Gebėjimas klausytis ir suprasti kitų kalbėjimą, reaguoti	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
<p>Domisi skirtinga kalbine raiška (bendrine kalba, tarmėmis), skirtingomis kalbomis ir kultūromis. Varto knygeles, parašytas įvairiomis kalbomis, klausosi garso įrašų (dainėlių, eilėraščių, pasakojimų) įvairiomis kalbomis.</p>	<p>Ugdosi kalbų įvairovės suvokimą ir formuojasi kalbinę tapatybę, mokosi atpažinti skirtingas kalbas, suprasti kita kalba kalbančiųjų intencijas, žaisdami vaidmenų, naratyvinius, stalo ir žodžių žaidimus, įsitraukdami į kūrybines ir kitokias aktyvias veiklas su kitomis kalbomis kalbančiais bendraamžiais, bendraudami su svečiais, jungdamiesi į tinklus su kitų šalies regionų ir kitų šalių vaikais, klausydamiesi skaitomų istorijų, skaitydami knygetes dviem ar keliomis kalbomis, žiūrėdami filmukus. Siekdami suprasti ir perduoti informaciją pasitelkia neverbalinę kalbą, mimikas, gestus, aplinkos objektus.</p>
UGDYMOŠI SRITIS „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“	
<p>ESMINIAI GEBĖJIMAI. Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose. Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį. Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas. Aktyviai tyrinėja gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	
<p>PASIEKIMŲ SRITYS. Aplinkos pažinimas, matematinis mąstymas, skaitmeninis sumanumas, kalbų supratimas, emocijų suvokimas ir raiška, problemų sprendimas, tyrinėjimas, kūrybingumas, gebėjimas žaisti, mokėjimas mokytis.</p>	
<i>UGDYMOŠI ĮGŪDIS „Mane supantys daiktai“</i>	
VERTYBINĖ NUOSTATA: Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors naują.	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
<p>Daiktus atranda, pažįsta ir atpažįsta pojūčiais: lytėjimu, uosle, rega, skoniu. Vaikai pagal pojūčius gali suvokti daiktų</p>	<p>Daiktus rūšiuoja pagal du požymius. Daiktus skirsto į kategorijas: pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą. Daiktus ir jų savybes vaikai mokosi suprasti ir pavadinti,</p>

<p>spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. Vaikai grupėje esančius įvairius daiktus tyrinėja juos griebdami, liسدami, mesdami, kišdami į burną, kramtydami, domisi judančiais, garsus skleidžiančiais, ryškių spalvų daiktais. Rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones, dėlioja nesudėtingas dėliones.</p> <p>Žaisdami ir tyrinėdami pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai (žaislai, baldai, knygos, kamuoliai ir kt.) turi požymius (forma, dydis, spalva ir tekstūra), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos (minkštos – kietos, skaidrios – neskaidrios, lengvos – sunkios).</p>	<p>padedami mokytojo komentarai, klausimai, grįžtamasis ryšys. Vaikai bando suprasti, kaip daiktai veikia, kaip tarpusavyje susiję. Vaikai daiktus pažįsta juos stebėdami, sugretindami, palygindami, grupuodami, rikiuodami nuo mažiausio iki didžiausio, komponuodami, konstruodami. Ieško panašumų ir skirtumų, sprendžia iškilusias problemas. Mokosi sutelkti dėmesį, mąstyti, prisiminti, tausoti daiktus, ugdomi kantrybę, savikontrolę. Tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų ir nuo kitos rūšies daiktų. Apžiūrinėdami iš visų pusių, viršaus, apačios, liسدami, uosdami, vaikai atpažįsta daiktus pagal požymius: spalvą, tekstūrą, formą, kvapą, ieško daikto pagal žodinį apibūdinimą. Pradedą suprasti jų vaizdavimą plokštumoje (pavyzdžiui, planas). Daiktų dydį tyrinėja, bandydami apimti delnais, apglėbti, gretindami su savo ūgiu. Stebėdami aplinkos daiktus, suteikia jiems prasmę, prisitaiko prie aplinkos, ugdomi savarankiškumą: supranta, kad kažką reikia apeiti, kažką galima pakelti ir pernešti, kažko geriau neliesti, pagal daiktus ir jų išsidėstymą orientuojasi aplinkoje. Pastebi daiktų seką eidami į mokyklą, kur nors važiuodami (kelio ženklas, šviesoforas, perėja ir pan.). Išbando įvairius daiktus, įrankius. Daiktus kūrybiškai panaudoja žaidimuose, ugdomi nuostatą tausoti daiktus. Tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus, varto enciklopedijas, klausosi informacinių tekstukų, stebi vaizdo įrašus, aiškinamiesi gamtos objektų ir žmogaus sukurtų daiktų skirtumus, domisi, kaip yra kuriami daiktai. Lygina praeities ir dabarties daiktus, komentuoja jų išvaizdą, paskirtį, kaip veikia, iš ko pagaminti. Supranta, kad tos pačios paskirties daiktas (pavyzdžiui, stalas) gali būti pagamintas iš medžio, metalo, plastiko. Susipažįsta ir mokosi naudotis daiktais, prietaisais, padedančiais tyrinėti ir pažinti aplinką. Naudojasi išmaniaisiais daiktais, aiškinasi jų veikimo būdą, juos išbando. Ieško atsakymų į patiems kylančius ir mokytojo nuolat keliamus klausimus.</p>
<i>UGDYMO SI ĮGŪDIS „Gyvybė“</i>	
<p>VERTYBINĖ NUOSTATA: Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. Domisi, gėrįsi, grožįsi gamtine ir kultūrine aplinka.</p>	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (iki 3 METŲ IR 3–6 METAI)	
<p>Stebi, renka, tyrinėja, grupuoja, atpažįsta ir pavadina augalų dalis. Sodina, prižiūri augalus, stebi, matuoja, fiksuoja, kaip jie auga. Prižiūredami augalus vaikai mokosi rūpintis gamta ir aplinka,</p>	

prisiimti atsakomybę, pasitikėti savo jėgomis. Dalinasi savo patyrimu ir išgyvenimais apie naminių gyvūnų. Stebi gyvūnus savo aplinkoje, kai kuriuos mūsų ir svetimų kraštų gyvūnus atpažįsta paveikslėlių knygoje, animaciniuose filmuose. Gyvūnus vaikai atpažįsta iš jų kūno formos, išskirtinių požymių, gyvenamųjų vietų, mėgdžioja gyvūnų balsus, būdingus judesius. Stebi kieme sutiktus gyvūnus. Aiškina, kaip gyvūnai prisitaikę prie aplinkos, kokie žmogaus ir gyvūnų santykiai, per rūpinimąsi gyvūnais ugdomi pagarbą gyvajai gamtai. Tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę, aiškinasi, stebi, tyrinėja organizmų poreikius. Aiškinasi, kaip gyvena augalai ir gyvūnai skirtingu paros metu, skirtingais metų laikais, kokie pasikeitimai vyksta jų gyvenime. Stebi mokyklos kiemo augalus, fiksuoja vienmečių augalų gyvenimo ciklą, medžių metų ciklą. Skirtingais metų laikais vaikai stebi būdingus gamtos požymius: pildo metų gamtos kalendorių: sutartiniais ženklais žymi oro temperatūrą, saulėtą ir apniukusias dienas, kritulių kiekį, pastebi jų pokyčius skirtingais metų laikais, susieja juos su augalų ir gyvūnų gyvenimu. Supranta, kad žmogaus išmestos atliekos gali būti pavojingos gyvajai gamtai, mokosi taupiai naudoti vandenį, popierių, priemones, nešvaisto jų be reikalo, suprastami, kad taip prisideda prie Žemės išteklių tausojimo, tvarumo. Atranda fizikinius reiškinius: jėgas (tamprumo – guma, spyruoklė, trinties – vieni batai slysta, kiti – ne), energiją (elektros energija, šilumos energija), paprastuosius mechanizmus (dvivietės sūpuoklės, nuožulnioji plokštuma), magnetizmą. Žaisdami su žaislais, daiktais ar priemonėmis (spaudomas sensorinis kamuoliukas, guma ir pan.), vaikai tyrinėja tamprumo reiškinį – daiktus spaudžia, tempia, stebėdami, kaip keičiasi, deformuojasi jų forma, tačiau atleidus jie vėl grįžta į pradinę padėtį. Trintį vaikai patiria, kai paleidžia mašinytę nuožulniąja plokštuma, ir stebi, kiek toli ji nuvažiuoja skirtinga „kelio danga“ (lygiomis grindimis, kilimu). Energiją tyrinėja, eksperimentuodami su žaislų judėjimu: naudoja žaislus, varomus elektros (baterijos) energija, patys pastumia ar traukia žaislą, suprastami, kad jį išjudino žmogus energija. Eksperimentuoja, kokius daiktus magnetas traukia, atkreipia dėmesį, kad magnetas turi du polių, pastebi, kad kartais poliai ne traukia vienas kitą, o stumia. Tyrinėjimo objektu tampa vanduo ir jo būviai: vandenį užšaldo į ledą, tirpina ledo kubelius, stebi, kaip šiltą dieną vanduo išgaruoja nuo šaligatvio plytelių, samprotauja apie vandens būvius ir ko reikia, kad jie keistųsi. Eksperimentuoja, kurie daiktai, sumesti į vandenį, nuskęs. Pastebi, kad vieni daiktai skęsta, kiti plūduriuoja, vieni grimzta greičiau, kiti – iš lėto, aiškinasi, nuo ko tai priklauso.

UGDYMO SI ĮGŪDIS „Skaičiavimas ir modeliavimas“

VERTYBINĖ NUOSTATA: Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.

UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
Nuo pirmųjų metų stebi ir yra įtraukiami į situacijas, kuriose minimi skaičiai, yra skaičiuojama (pavyzdžiui, eilėraščiai, dainelės, judrieji žaidimai, išvykos, stalo žaidimai). Natūraliai įgunda įvertinti daiktų rinkinio kiekį iki 5-ių, neskaičiuodami daiktų („matomi“ skaičiai). Sampratą apie įvykių prigimtį, objektų požymius ir jų reiškimąsi aplinkoje vaikai įgyja palaipsniui. Vaikai iki 3 metų pradeda nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš	Skaičiuoja pridėdam po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus. Mokosi atpažinti ir paaiškinti kiekybinę informaciją perteikiančius vaizdus (pavyzdžiui, skaitmenis, piešinius, schemas). Skaičiavimo užduotis vaikai atlieka jas suvaidindami, nupiešdami, parodydami gestais, manipuliuodami daiktais. Įsitraukia į mokytojo inicijuotus žaidimus, kuriuose skaičiuojama į priekį ir atgal (12-os ribose), pradedama skaičiuoti nuo bet kurio skaičiaus (10-ies ribose). Naudodamiesi objektais, piešiniais, kurdami istorijas, pradeda suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti. Iš pradžių mokosi sujungti ir išskaidyti kiekį 5-ių

<p>anksto numatyti (pavyzdžiui, įjungus jungiklį, žaislas pradeda judėti). Suvokimą, kad įvykis pastovus, vaikai ugdomi žaisdami su medžiagomis ar objektais, kurie susiję su priežastimi ir pasekmėmis (veiksmai, kurie įvyks). Vaikai dienosvarkėje klijuoja numatomų įvykių paveikslėlius, atrenka reikalingus ingredientus maistui ruošti.</p>	<p>objektų grupėje, vėliau 10-ies ir 12-os ribose. Dalyvaudami žaismingose neformaliose, kūrybinėse veiklose, vaikai mokosi objektų kiekį grupėje (-ėse) apibūdinti kaip pakankamą /per didelį/per mažą tikslui pasiekti ar užduočiai atlikti (pavyzdžiui, dalintis sausainiais, sudaryti komandas). Savo aplinkoje vaikai neformaliai įsitraukia į skaičiavimo uždavinių sprendimą. Mokosi samprotauti, kūrybiškai taiko įgytą skaičiavimo patirtį sprenddami problemas, pradeda vartoti žodžius, kuriais nusakomi matematiniai procesai (pavyzdžiui: „Manau, kad...“; „Tai tiesa (netiesa), nes...“; „Tai man primena...“; „Galėčiau padaryti dar ir taip...“ ir pan.). 3–6 metų vaikai supranta, kad tam tikros rūšies informacija gaunama surinkus duomenis, vykdant stebėjimą ar apklausą. Drauge su suaugusiuoju vaikai mokosi apie artimiausią aplinką kelti klausimus, į kuriuos atsakoma „taip“ arba „ne“, dalyvauja apklausoje, kai atsakymų skaičius neviršija 12-os. Vaikai įsitraukia į diskusijas su mokytoju ir kitais vaikais, kaip gali būti fiksuojami, koduojami duomenys, dalinasi idėjomis, kaip būtų galima juos grafiškai pavaizduoti. Stebėdami mokytoją, jo kalbinami, mokosi piešinyje, diagramoje ar scheme pavaizduotus duomenis suprasti, apibūdinti ir interpretuoti. Drauge su mokytoju vaikai svarsto, diskutuoja, kas būtų, jeigu apklausoje dalyvautų kiti vaikai, jei duomenys apie stebimą įvykį būtų fiksuojami kitu laiku. Kartojant eksperimentus ir apklausas, vaikai pradeda suprasti, kad šalia įprastų, iš anksto nuspėjamų įvykių esama ir atsitiktinių. Jie įsitraukia į žaidimus, kurių baigties iš anksto nuspėti neįmanoma. Tinka žaidimai su suktuku, metamu kauliuku, loterijos bilietais, kuriuos žaidžiant nebūtinai laimima. Žaisdami ir stebėdami vaikai pradeda suprasti, jog ir atsitiktinio įvykio rezultatas gali būti numatomas, ir atranda du būdus tai padaryti: eksperimentuoti praktiškai arba bandyti mąstyti logiškai.</p>
<p><i>UGDYMO SI ĮGŪDIS „Matematiniai erdvės tyrinėjimai“</i></p>	
<p>VERTYBINĖ NUOSTATA: Domisi ir noriai mokosi matematikos, džiaugiasi tuo, ką išmoko.</p>	
<p>UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)</p>	<p>UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)</p>
<p>Natūraliai įsitraukia į žaismingą veiklą su daiktais, į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti. Kalbinami suaugusiųjų, supranta, ką reiškia „pilnas“ ir „tuščias“. Noriai</p>	<p>Noriai įsitraukia į suaugusiųjų inicijuotas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip galima palyginti daiktų ilgį (plotį, aukštį) arba tūrį, kai daiktų sugretinti neįmanoma. Džiaugiasi atradę naujus dydžių palyginimo būdus:</p>

įsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje veikloje pasitaikančias ilgio (pločio, aukščio), masės, tūrio palyginimo veiklas. Džiaugiasi drauge su mokytoju ir kitais vaikais atrasdami vis daugiau būdų daiktų atitinkamiems dydžiams palyginti. Daiktų ilgį (plotį, aukštį) palygina netiesiogiai, daiktus sugretindami. Daiktų mases palygina daiktus kilnodami. Savo pastebėjimus jie išreiškia parodydami daiktus. Natūraliai įsitraukia į aplinkoje esančių daiktų ir objektų tyrinėjimą. Reaguoja į tokią daiktų savybę kaip forma, spalva vis geriau suprasdami, kai apie daiktą sakoma: „toks pat“, „panašus“, „skiriasi“, „kitoks“. Atranda, kad figūromis ir objektais erdvėje galima manipuliuoti: apversti, pasukti, pastumti. Nuolat dalyvaudami įvairiuose judriuose žaidimuose ir veiklose. Palaipsniui išmoksta vis tiksliau apibūdinti savo ir objektų padėtį bei vietą kitų objektų ir žmonių atžvilgiu. Įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu duoti nurodymus dėl objekto judėjimo krypties (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietos (viduje, išorėje ir kt.) arba sekti kitų atitinkamus nurodymus.

naudoti smulkesnius daiktus kaip matavimo priemonę didesniems daiktų dydžiams įvertinti. Naudoti trečią daiktą kaip tarpininką dydžiams palyginti. Įtraukiami į probleminių situacijų, kuriose reikia įvertinti atstumą tarp savęs ir kitų, tarp dviejų artimos aplinkos objektų, nagrinėjimą, sugalvoti. Diskutuoja, dalinasi savo pastebėjimais ir kartu sparčiai plečia su ilgio, masės, tūrio (talpos) matavimu susijusį žodyną (ilgesnis – trumpesnis, aukštesnis – žemesnis, storesnis – plonesnis, toliausiai – arčiausiai, lengvesnis – sunkesnis, talpesnis – mažiau talpus). Atranda, kiek daug erdvinės informacijos yra aplink: panašumo, elementų išdėstymo, atsikartojimo, formos bendrumo. Atpažįsta dvimates figūras (skritulį, kvadratą, stačiakampį, trikampį), trimates figūras (kubą, rutulį), mokosi apibūdinti ir palyginti jų pagrindinius elementus, grupuoti (pagal vieną požymį), komponuoti, konstruoti skirtingų dydžių figūrų (objektų) sekas. Eksperimentuoja su veidrodiniais paviršiais, taškiniais šviesos šaltiniais, stebi ir tyrinėja dvimačių ir trimačių geometrinių objektų atvaizdus. Eksperimentuodami su figūromis, vaikai atranda, kad sudėtingesni objektai gali būti gaunami ir vaizduojami kaip paprastesnių, gerai pažįstamų objektų junginys. Pastebėjimus išreiškia piešiniuose, lipdiniuose. Jų piešiniuose atsiranda vis daugiau detalių, vis daugiau dėmesio krepiama į jų išsidėstymą ir dydį. Įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu duoti nurodymus apie objekto judėjimo kryptį (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietą (viduje, išorėje ir kt.) arba sekti kitų atitinkamus nurodymus. Modeliavimo idėją vaikai atranda drauge su mokytoju palaipsniui susipažindami su sekų AB, BA, ABC, AAB, ABB, ABA modeliais (raidėmis pažymima grupė elementų, kurie nuosekliai pasikartoja sekoje). Su kiekvienu sekos modeliu vaikai susipažįsta nuosekliai, mokosi jį atpažinti, nukopijuoti, pratęsti seką, rasti jos trūkstamą narį, sukurti kitą to paties modelio sekos pavyzdį. Sekų modeliavimo gebėjimus vaikai ugdo formaliose ir neformaliose veiklose piešdami, dėliodami įvairius objektus, ritmiškai dainuodami ar judėdami, nagrinėdami raštus ar kurdami ornamentus. Nuolat dalinantis savo idėjomis su suaugusiuoju, kitais vaikais, jų kalboje atsiranda vis daugiau pagrindinio

	matematinio žodyno elementų. Tikslingai vartoja ir naudoja šnekamojoje kalboje matematinis elementus.
<i>UGDYMO SI ĮGŪDIS „Skaitmeninių technologijų pasaulis“</i>	
VERTYBINĖ NUOSTATA. Nusiteikęs pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
Stebi išmaniųjų žaislų judėjimą, spaudžia, liečia, purto, žaisdamas pradeda atlikti dviejų veiksmų sekas (trepsėti, ploti).	Komentuoja, įvairiomis formomis atliepia vaizdo, garso įrašų, animacijos pateikiamą informaciją. Vartoja kai kuriuos su technologijomis susijus terminus, pasakoja apie interaktyvias priemones, žaidimus, programėles. Pradeda naudoti paprastas programėles vaizdo, garso fiksavimui, piešimui. Bando bendrauti skaitmeninėmis technologijomis su kitais. Padedamas mokytojo mokosi naudotis fotoaparatu, pele, klaviatūra, liečiamu ekranu. Mokytojo padedamas naudoja pagal amžių tinkančias interneto svetaines kūrybinei veiklai, projektams. Supranta grafinius simbolius ir jais žymimas komandas. Dėlioja vaizdiniais simboliais ar objektais pateiktas komandas, nusako kaip nuosekliai žingsnis po žingsnio pavyko pasiekti rezultatą. Žaisdami atlieka vieni kitų nurodymus, komandas, mokosi žodines komandas pateikti vaizdiniais, garsiniais ir kt. simboliais bei atlikti žymimus veiksmus sekomis, mokosi jas perskaityti, pastebi pasikartojimą. Išbando užrašytas veiksmų sekas žaidybinėje programavimo aplinkoje. Laikosi pagrindinių bendravimo ir naudojimosi skaitmeniniais įrenginiais taisyklių. Su žaidybinėmis programavimo aplinkomis susipažįsta programuodami animacijas, žaidimus, sekas, nepavykus pasiekti norimo rezultato koreguoja veiksmų seką, bando iš naujo.
UGDYMO SI SRITIS „KURIU IR IŠREIŠKIU“	
ESMINIAI GEBĖJIMAI. Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių. Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti. Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	
PASIEKIMŲ SRITYS. Meninė raiška, estetinis suvokimas, kalbinė raiška, emocijų suvokimas ir raiška, problemų sprendimas, tyrinėjimas, kūrybiškumas, gebėjimas žaisti, mokėjimas mokytis.	
<i>UGDYMO SI ĮGŪDIS „Žaidimo raiška“</i>	
VERTYBINĖ NUOSTATA: Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą.	

UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
<p>Vaikai tyrinėja savo kūno galimybes spontaniškai judėdami aplinkoje, žaisdami su įvairiais objektais, daiktais. Vaikų judesiai tampa tikslingesni ir pasikartojantys padedant suaugusiajam. Vaikai „atranda“ savo ir kitų kūno dalis jas liesdami ir pajausdami. Vaikai mokosi kurti socialines sąveikas su kitais ir jas palaikyti, pamėgdžiodami suaugusiųjų veiksmus su daiktais, objektais</p>	<p>Vaikas, padedamas suaugusiojo, kuria bendravimo „kalbą“ veido, balso išraiškomis, visu kūnu ir išgyvena bendrumo jausmą. Vaikas taip mokosi inicijuoti ir palaikyti socialines sąveikas žaidimuose.</p> <p>Žaidimo metu vaikai mokosi susikurti artimumo ir saugumo jausmą. Žaisdami su tikslingai atrinktais žaislais (lėlėmis, mašinytėmis, gyvūneliais, indeliais ir kt.), vaikai išmoksta pasirinkti arba ir patys susikurti erdves savo žaidimams. Žaidimo patirties neturintis vaikas pradeda žaisti mokytojui su juo inicijuojant paprastą žaidimą su vienu ar dviem veikėjais. Palaipsniui išmoksta įtraukti į žaidimą daugiau žaidėjų. Suaugęs pamažu perleidžia žaidimo iniciatyvą patiems vaikams. Vaikas ima žaisti didesnėse grupelėse, išmoksta tikslingai kurti žaidimo erdves ir konstruoti sudėtingesnius žaidimo siužetus, pasitelkdami vaizduotę ir įtraukdami fantastinių elementų. Įgudę žaisti, vaikai žaidžia tęstinius žaidimus, prieš žaisdami aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, patys kontroliuoja vienas kito veiksmus ir geba spręsti kylančius nesutarimus. Mokytojo paskatinti, gerai žaidžiantys vaikai nesunkiai jungiasi į kolektyvinius režisūrinius žaidimus kurdami ilgalaikius žaidimo pasaulius mėgstamų knygų, pasakų ir kino filmų pagrindu, lengvai įtraukia kitus grupės vaikus, mielai kviečia ir suaugusiuosius.</p> <p>Vaikai ima žaisti žaidimus su taisyklėmis padedami kitų vaikų ar suaugusiojo. Išmokę žaisti didaktinius žaidimus su taisyklėmis, vaikai kuria savo žaidimus ir juos žaidžia su grupės draugais ir mokytojais. Žaidimų metu vaikai atskleidžia savo pomėgius ir stiprybes.</p>
<i>UGDYMO SI ĮGŪDIS „Muzikos raiška“</i>	
<p>VERTYBINĖ NUOSTATA. Domisi muzikos kalba, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.</p>	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
<p>Vaikas intuityviai domisi aplinka, garsais, bando suprasti aplinkos ir savo muzikinio čiaušėjimo sąsajas. Patirdami ir įvardydami muzikos sąvokas (aukštai – žemai; garsiai – tyliai; ilgas – trumpas; tas pats – skirtingas; linksmas – liūdnas), vaikai mokosi suprasti, atlikti muziką ir mėgautis ja. Vaikų supratimą apie</p>	<p>Mėgdžiodamas aplinkos garsus, atkartoja toninius ir ritminius darinius, pradeda suprasti dainavimo ir kvėpavimo svarbą, skandavimą derina su judėjimu. Vaikas išmoksta vertinti, įsiklausyti, atlikti muziką ir renkasi, kas jam patinka. Vaikai mėgdžioja suaugusiuosius, taip pat suaugusieji mėgdžioja vaikus: jų judesius, vokalinę ir artikuliacinę raišką. Žaisdami</p>

<p>muzikos skirtingumą plečia lopšinės, dainos, skanduotės, ritmiškai atliekami eilėraščiai, žaidimai su judesiais, skaičiuotės, erzinimai, mylavimai. Vaikai, padedami suaugusiojo palengva pratinasi ploti, trepsėti, siūbuoti ar skanduoti savarankiškai.</p> <p>Vaikai tyrinėja ir išbando garsų pasaulį balsu, instrumentais ir aplinkoje esančiais daiktais, instrumentais, daiktais. Lygina, apibūdina, kategorizuoja tuos garsus. Vaikai individualiai ar grupėje atpažįsta tylą kaip svarbų muzikos elementą. Žaidžiant ar dalyvaujant pedagogo inicijuotoje veikloje. Vaikai klausosi muzikos piešdami, judėdami su priemonėmis ir be jų.</p>	<p>muzikinius žaidimus, vaikai geriau susitelkia, įsitraukia į muziką, išlaiko ir plėtoja įgimtą domėjimąsi muzika.</p> <p>Ilgainiui dainuojamasis balsas atsiranda iš vaikų čiaušėjimo, cypavimo, krykštavimo, gugavimo ir kitų garsų. Klausydamiesi įvairių muzikinių dermių, vaikai plečia savo muzikinį žodyną. Klausydamiesi dainavimo be teksto, vaikai labiau susitelkia į muziką, ne į žodžius. Vaikai ne vien atkartoja suaugusiųjų sukurtas dainas, mokytojo skatinami plėtoja ir savos kūrybos spontanišką (vadinamą „arioso“) dainavimą. Pamažu vaikai plečia dainų ir skanduočių repertuarą, mokosi atskirti, ar garsai, dariniai ir melodijos yra panašios, ar skirtingos, atpažįsta anksčiau girdėtas melodijas, parodo melodijos slinktį bei kontūrą, suvokia tonacijos centrą. Judesiu vaikai rodo muzikinę frazę, vis geriau imituoja pažįstamą medžiagą, gerina kvėpavimo įgūdžius, plečia vokalinį diapazoną, spontaniškai dainuoja dainas, kuriose juntamas metras, pasikartojantys ritmo dariniai ir tonacija.</p> <p>Vaikai muzikuoja kūno perkusija ir instrumentais, groja nustatytu pulsu, instrumentais pakartoja trumpus ritmo darinius. Muzikuodami su kitais vaikais tinkamai elgiasi ir klausosi, kaip jų muzikavimas dera su kitais. Ilgainiui vaikų improvizacija virsta komponavimu. Vaikai sujungia ir atsimena įvairius muzikos elementus (melodija, ritmas, harmonija, tembras, tempas ir dinamika) ir atspindi įvairias emocijas.</p> <p>Vaikai klausosi įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos piešdami, judėdami su priemonėmis ir be jų, pritardami instrumentais ar kūno perkusija.. Muzikos klausosi norėdami atsipalaiduoti, nusiraminti ir kitokioms nuotaikoms reguliuoti. Vaikai, susipažįsta su muzikos klausymo ir dalyvavimo socialinėmis elgesio normomis.</p>
<i>UGDYMO SI ĮGŪDIS „Šokio raiška“</i>	
VERTYBINĖ NUOSTATA. Domisi šokio kalba, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.	
UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
<p>Vaikai juda natūraliai, džiaugsmingai. Judesio kalba išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį.</p> <p>Vaikams pradėjus šliaužti, ropoti, vaikščioti, vystosi erdvės suvokimas:</p>	<p>Vaikai judėdami mėgaujasi įvairiais judesiais, tyrinėja tempą, ritmą, dinamiką ir erdvę, susipažįsta su judėjimo įvairove, patiria judesio elementus ir jų derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. Mokosi atskirais judesiais ir deriniais išlaisvinti kūno koordinaciją ir plastiškumą, judėdami erdvėje</p>

<p>kryptis, judėjimo kelias, asmeninės erdvės supratimas, santykiai su kitais judančiais erdvėje. Palankioje erdvėje judėdamas vaikas pradeda jausti laiką – suvokia laiko trukmę, supranta judėjimo tempą, juda greitai arba lėtai, jaučia ritmą, instinktyviai šokinėja pagal tolygų ritmą.</p>	<p>įsivaizduojama vingiuota linija, mokosi koordinuoti savo kūną: judėti ta pačia puse, išlaikyti pusiausvyrą, demonstruoti lankstumą, reguliarių ir gilų kvėpavimą. Vaikai atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus vietoje ir persikeliant erdvėje (pavyzdžiui, šuoliukai, pritūpimai, sukiniai, paprasti žingsneliai). Ilgainiui spontaniškai judesiai tampa šokiu.</p> <p>Vaikai perpranta etiketo ir scenos kultūros taisykles. Šokdami šokius susipažįsta su įvairiomis kultūromis, jas patiria, taip pat atranda skirtingus mokymosi būdus (šokti vienam, šokti poroje, šokti ratelyje ir kt.). Šokdami vaikai tyrinėja, fantazuoja, eksperimentuoja su garsais, balsais, judesiais, fizinėmis medžiagomis ir siužetais, generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui. Mokydamiesi šokių, vaikai supranta jų kompoziciją (šokio žingsnius, sekas, stilių, judėjimo kryptį, erdvę), stebi kitus, derina šokio meną su kitais menais ir kalba, nusako šokio tempą, nuotaiką.</p>
---	---

UGDYMO SI ĮGŪDIS „Dailės raiška“

VERTYBINĖ NUOSTATA. Domisi dailės kalba, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.

UGDYMO(SI) GAIRĖS (IKI 3 METŲ)	UGDYMO(SI) GAIRĖS (3–6 METAI)
<p>Vaikai stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis; stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais (susizavėjimą, grožėjimąsi). Vaikai ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius ir kt. Vaikai spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, teploja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. Remdamiesi patyrimu vaikai pradeda suprasti rankos judesių ir piešimo priemonės paliekamo pėdsako ryšį. Vaikai savo tempu, pagal savo galias ir norus tyrinėja savo keverzones ir terliones, bando apie jas pasakoti, Vaikai ima vis labiau kontroliuoti savo judesius, jų kryptis ir</p>	<p>Vaikai turtingus vizualinius vaizdinius kaupia vidaus ir lauko aplinkoje, kurioje yra įvairių meno kūrinų, objektų, gamtinės medžiagos. Jais galima žaisti, keisti vizualias savybes (apšvietimą, spalvą, formą, tonus) ir kitaip tyrinėti. 3–6 metų vaikų vizualusis ir pirmųjų meninių sąvokų žodynas gausėja, kai mokytojai tyrinėjimo metu komentuoja vaizdus, įvardija spalvas, formas, faktūras, estetinius potyrius. 3–6 metų vaikai vizualaus pasaulio savybes tyrinėja kontrastingose aplinkose (urbanistinės, industrinės, gamtinės ir pan.), lankydami meno galerijose, parodose, muziejuose, žiūrėdami kokybišką animaciją, kiną.</p> <p>Vaikai tikslingai kuria ir piešia grafinius ir spalvinius vaizdus, išbando ir tyrinėja įvairias grafinės ir spalvinės raiškos priemones ir medžiagas. 3–6 metų vaikų grafinei ir spalvinei raiškai nėra būdingas realistiško atvaizdavimo siekis. Vaikų grafinę ir spalvinę raišką lavina kurdami skirtingomis priemonėmis ir įrankiais, išbandydami įvairias grafikos technikas (monotipija, lino ražinys, grotažas, koliažas), eksperimentuodami su mišriomis technikomis. Vaikai plėtoja grafinę ir spalvinę raišką, jo įvairovę ir plečia</p>

<p>vaizduoti įvairesnes linijas, formas tobulėjant jų rankų motorikai ir akies koordinacijai. Vaikai, žaisdami su skirtingų dvimačių ir trimačių formų objektais, įvairiomis figūromis, čiupinėdami, minkydami, stebėdami juos realioje ir virtualioje erdvėje, atranda erdvinį pasaulį ir erdvinės raiškos galimybes.</p>	<p>meninių sąvokų žodyną, kai stebi, analizuoja, aptaria, grožisi savo, kitų vaikų ir profesionalių menininkų sukurtais kūriniais (grafikos ir tapybos darbai, fotografijos ir kt.). Vaikai tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes eksperimentuodami su dažais, juos maišydami, žaisdami linijomis, dėmėmis. Vaikai įgyvendina savo kūrybines mintis ir idėjas, renka priemones, įrankius bei technikas grafinei ir spalvinei raiškai, siekia savitai ir detalai išbaigti savo kūrybinius darbus.</p> <p>Vaikai modeliuoja ir komponuoja dvimates ir trimates figūras veikdami su įvairiomis medžiagomis: lipdydami skirtingų formų objektus, konstruodami erdvinius objektus iš skirtingų ir netikėtų priemonių, medžiagų. Įgudę vaikai bando atkartoti ar sukurti sudėtingesnius erdvinius objektus.</p>
--	--

Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima. Šeimos ir įstaigos bendradarbiavimas grindžiamas abipuse pagarba, pasitikėjimu, lygiaverte dialogine ir praktine partneryste, tariantis, konsultuojantis šeimoms ir mokyklos darbuotojams pagal jų atsakomybės ribas. Kuriamos lanksčios sąlygos sklandžiai vaikų ir šeimos adaptacijai, susitariama dėl ugdymo(si) mokykloje ir šeimoje dermės, atsižvelgiant į vaiko gerovei aktualius šeimų poreikius ir kultūrą.

Parama vaikų ugdymui(si), mokytojams ir šeimoms. Įstaigoje veikia paramos vaikų ugdymui(si), mokytojams ir šeimoms sistema, vykdomas komandinio mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų (logopedo, specialiojo pedagogo, socialinio pedagogo, psichologo) darbas. Mokytojai iš anksto numato galimas kliūtis konkreitiems vaikams dalyvauti veikloje, parinkdami vaikų ugdymosi poreikius atitinkančias priemones ir būdus, kad pašalintų atskirties tikimybę. Švietimo pagalbos specialistų pagalba vaikams orientuojama į pažinimo bei mąstymo operacijų ir kalbos vystymą. Švietimo pagalbos specialistai teikia mokytojui pagalbą, kartu aptardami vaikų poreikius, ugdymo(si) galimybes ir planuodami ugdymosi aplinką ir procesą, kad vaikai nepatirtų dalyvavimo ir ugdymo(si) kliūčių. Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai padeda tėvams (globėjams) suprasti vaiko ugdymosi poreikius, konsultuoja, bendradarbiauja, numatydami vaikui tinkamiausius ugdymo(si) būdus, užtikrinant vaiko ugdymosi tęstinumą šeimoje ir įstaigoje.

V SKYRIUS

VAIKŲ UGDYMO(SI) PAŽANGA, UGDYMO SI TĖSTINUMAS

Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimas – sudėtinė, nedaloma kokybiško ugdymo(si) proceso dalis, nuolatinis informacijos apie vaiko ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą atskirais amžiaus tarpsniais kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas.

Vaiko pasiekimai vertinami du kartus metuose: rugsėjo–spalio mėnesį ir balandžio–gegužės mėnesiais. Naujai pradėjusiam lankyti grupę vaikui vertinimas atliekamas po vieno mėnesio adaptacinio laikotarpio. Tarpiniai vaikų pasiekimų vertinimai yra atliekami, jei išryškėja didelės ugdymo(si) spragos. Mokytojai vertina vaiko pasiekimus ir pažangą pagal visas ugdymo sritis, nustato vaiko pasiekimų žingsnius ir numato silpniau išreikštus gebėjimus. Mokytojų vertinimas apie

vaiko pasiekimus ir pažangą fiksuojamas elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“. Jame yra braižoma pasiekimų diagrama – parodanti įvairių sričių vaiko pasiekimų augimą. Informacija apie vaiko pasiekimus pateikiama ugdytinių tėvams elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“, aptarimas vyksta individualių pokalbių, konsultacijų metu. Vertinant vaiko pasiekimus, laikomasi konfidencialumo principo.

Svarbiausi vaiko pasiekimus atskleidžiantys įrodymai saugomi „Vaiko pasiekimų aplanke“, kuris lydi vaiką nuo pirmų žingsnių ikimokyklinėje įstaigoje iki kol baigia priešmokyklinio ugdymo programą. Jame kaupiami vaikų darbeliai, vaikų kūrybos knygelės, klausimai, pasakojimai, samprotavimai, žodinė kūryba, vaiko mintys, vaiko veiklos stebėjimo užrašai. Apie vaiko ugdymo(si) pasiekimus sprendžiama iš vaikų kasdienės veiklos ir jos rezultatų. Mokytojai nuolat dokumentuoja ugdymo procesą, renka reikšmingus vaikų ugdymosi proceso ir pasiekimų įrodymus (stebėjimo medžiagą, nuotraukas, vaizdo, garso įrašus ir kt.), analizuoja vaikų ugdymosi pažangą. Mokytojas yra savo organizuojamo ugdymo proceso kokybės tyrėjas, vertinantis savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymo(si) pažangai.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) tęstinumą užtikrina ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų pasiekimų sričių ir priešmokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų kompetencijų dermė: suderintos jas sudarančių pasiekimų grupės, pasiekimų turinys, jų augimo nuoseklumas.

Kelmės rajono Tytuvėnų gimnazijos Ikimokyklinio ugdymo programa		Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa	
Ugdymosi būdai	5 ugdymo sritys	Ugdymosi būdai	6 ugdymo sritys
Žaidimas – vaiko raidos šaltinis, vaiko ugdymo(si) būdas ir pagrindinė veikla, patirtinė veikla.	„Mūsų sveikata ir gerovė“	Žaidybinė, patyriminė veikla, atradimų džiaugsmo ir natūralaus smalsumo apie supantį pasaulį puoselėjimas.	Sveikatos ir fizinis ugdymas
	„Aš kalbų pasaulyje“		Kalbinis ugdymas
	„Tyrinėju ir pažįstu aplinką“		Matematinis ugdymas
	„Aš ir bendruomenė“		Gamtamokslinis ugdymas
	„Kuriu ir išreiškiu“		Visuomeninis ugdymas
			Meninis ugdymas